

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Topografie

over

Wordingborg Amt

i Sjælland.

af

C. M. Wedel,

Prest i Gørdrup.

Første Sæfte.

Kjøbenhavn, 1818.

Trykt paa Forfatterens Forlag, i Thieles
Bogtrykkerie.

Åh! hvor lykkelig er ei den,
Der har forglemmt de Dødeliges Griller!
Der med sin Kvinde, Bøger og en Ven
I tause Dal, hvis Bæk igjennems Krattet triller,
Seer under sine Fædres Tag
Sit frie Liv sive hen, som en velsignet Dag,
Dg nyder Maanens Smil, og Solens Glands,
Dg Lærkens Morgenflag, og Myggens Aftendands,
Alt Jordens Held saa fro, som det var ene hans.

G u l d b e r g.

P. M.

En Topografie over Bordingborg Amt af en simpel Landsbyeprest, som hverken er Ridder, Høiærværdighed, Consistorialraad eller noget Saadant! ja det vil nok blive noget Kjont, noget Makulatur til Kræmmerhuse; men, Herre Gud! vi kan ikke alle være store, fornemme og høiærværdige Folk; og, som det gik i Horatz's Dage, gaaer det endnu. Vi maae være tilfreds, med hvad vi ere, naar vi kun ere, hvad vi bør være, som duelige paa vor Post, som Mennesker, som dem, der tænke paa det Tilkommende, og bruge det Nærværende, som Fornuftige.

Gjerne kunde disse Blade have henhøvet i Skriverpulten blandt saameget andet; men, da jeg nu i 35 Aar har været her i Amtet, og jeg mærker, at Ingen vil tale om den fjønnefte Egn i Sjælland, der kan sættes i Ligning med Kysterne af Svendborg, Weile, Pløen, Kiel og Gutin, saa fremlægger jeg herved et Udkaft til en Topografie over dette sydlige Amt i Sjælland, og begynder først med det Sogn, hvori jeg er Præst nu i saa mange Aar.

Skulle Affætningen af Skriftet blive saaledes, at Forfatteren kan lade det øvrige Manuscript trykke over de andre Sogne, da skal Fortsættelsen meget snart foretages; — tabe vil jeg ikke, men jeg ønsker ei heller nogen stor Fordeel, naar Skriftet er færdig fra Pressen; og paa denne Sætning beroer det, om denne Topografie skal have flere Hefter;

men i det Hele formoder jeg ikke, at Amtets ganske Beskrivelse skal blive betydelig meer end et Alfabet. Subscription har jeg ved mine nu tolv udgivne Skrifter aldrig anmodet om, og ei heller ved dette; thi ere Sætningerne almeennyttige, gives nok Kjøbere, og ere de det ikke, da fortryde som oftest Subscriberne at de have ladet sig tegne og nu tvinges til at modtage det Trykte.

Seg vil være enhver sagkyndig Mand taknemmelig og forbunden, om han vil underrette mig om mulige Mangler eller Urigtigheder i disse Blade, da jeg med megen Velvillighed vil afbenytte de bedre Dplysninger, som gives mig, og tillige, om det tillades mig, nævne den Mand med Agtelse, som har veiledet mig til det Rigtige i Topografiens Forfatning.

Om Ewerdrup Præstegaard har jeg ikke
 skrevet noget af Betydning, for at undgaae
 den Behreidelse om Egoisme; men den der
 kjender Stedet, veed hvad jeg har gjort, og
 de, der ei kjende det, ville ansee Beskrivelsen
 over det Hele som Pralerie; altsaa Eftertiden
 skal maaskee takke og erindre disse Liniers

Forfatter,

Ewerdrup Præstegaard,
 30te August 1818.

Topographie

over

Ewerdrup Sogn

i Sjælland.

Sverdrup Sogn i Præstøe Amt har en betydelig Længde, $\frac{1}{2}$ Mil, men paa sine Steder neppe $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ Mil bred. Det grændser mod Norden til Præstøe Bugt; hvor de mange Strandhuse ere beliggende, til Kølholte Sogn; mod Vest og Nordvest til Lørvård og Kongsted Sogne; mod Sydvest, Westen og Syden til Nestelsø, Hammer og Sneferø Sogne. Det har mange Banker, Dale, Skove, Fuktatser, Søer, Bække, Moser, en Aae, Lørvejord, Mergelgruber; en utallig Mængde Steen, hvoraf nogle have den Størrelse, at deraf ere udhugne Ledestolper og Trapper. Men iblandt alle Stenene udmærker sig den store Offersteen paa Krøplinge Mark, der hviler paa fire andre i den Høide, at man bøiet kan gaae derunder. Den var, som saa mange andre, bestemt til Krudtsprængning, men ved min Anmeldelse derom til Oldsagerne's Commission, har det Kongl. Danske Cancellie nu ved Skrivelse til Amtmanden lyst Fred over dette sjældne Mindemærke fra Oldtiden; jeg har da og indsendt Tegning derover til Commissionen. Paa

Bøgesøet Marker er der saa utrolig en Mængde Steen, omtrent af et Egs Størrelse, at de umuelig kan afpilles, foruden de meget større og mindre der ere anvendte til Steengjerder. Og da Præsten har sat mange hundrede Favne Steengjerder, saavel som og hvad Bønderne have sat, og især Herregaarden Bekkestov, saa kan man deraf slutte, hvilken græffelig Mængde Steen som forefindes, hvoraf mange ere frudtsprængte, og indeholdt 12-18 Læs.

Etverdrup Sogn har 309 Edr. tiendegjænde Hartkorn, men deraf er nu 12 Edr. indtaget til Skovplantning. Noget af Hartkornet er saare godt og det bedste i Egnen i Henseende til Tienden, men atter noget saa ringe og maadeligt, at en Bøndegaard i Himmestrup paa 5 Edr. svarer kun i Tiende 1 Ed. Byg og 1 Ed. Havre. Men han, saavel som andre saadanne hoveriegjørende Bønder, kan ikke dyrke og pløje det Areal de have, thi de holde hverken Karl eller Pige, men Huusmænd og en halvvoxen Dreng maa passe Marken, imedens Manden selv er til Høve.

Virkelig har Bekkestovs Gudsøes Bønder temmelig gode Jorder, og de vare komne ret godt i Stand i Baron Selbys Tid, da Hoveriet var taalelig, men nu ere de fleste fattige og kan ikke dyrke Jorden som de burde. Giffelsøde Guds

her i Fognet ere og hoberiegjørende Bønder, de staae og for 5 Edr. Hartkorn, men deres Marker, Qvæg, Heste, Gaarde og Vogne vise og at Hovetriet ikke kan sige dem meger, da det meste er bestemt i Penge.

Ewerdrup Cogn har 8 Byer, deriblandt er Bøgesøe 12 Gaarde, som have hver 6 Edr. Hartkorn; deres Jorder ere Banker, Dale, Skovlodder og Engskjæker; de fleste staae sig godt igjennem, avle skjønt Korn, ere alle i temmelig god Forfatning, især ere de, som ere udflyttede fra Byen ved Udflytningen for nogle Aar siden, bleven tildeels velhavende, ikke just paa liggende Penge, men paa smukke Heste, godt Qvæg, saa, men gode Gaar, store Sviin og Smaa-Hjertcreaturer, som andre af Fordomme have affkaffet; og naar man seer hvad Udflytterne foretage sig med Steenbrydning, Vandgrøfter, sure Enges Forbedring o. s. v., saa bør man agte og rose deres Flid.

Storlinge Bye, deri ere 2 af Giffelsfelde Gods, som ere vel høit ansatte i Hartkorn, næsten 9 Edr., men de kan ei give saameget i Siende, som andre paa 5 Edr. i Naboehyerne, dog avle de godt Korn og ere strabsomme flittige Folk; 4 Selveiere, hvoraf et Par atter har udparcelleret deres Marker i mindre Lodder. De have alle bygget godt, og smukt forbedret Markerne, anvend-

Klosterne til Forvejtjæring, afhugget de mange gamle Træslod og opført mangfoldige Steengjærd; men det er vanskeligt nok for nogle at udrede Rentepengene til Holmegaard, hvortil de forhen vare hoberiegjørende, endstjondt de erholdt deres Gaarde for 10-12 Aar siden for en meget moderat Priis; men det var for det meste Skovslodder, der fordrede meget Arbeide for at sætte dem i Stand til at dyrkes. Selveierne have bygt Huse paa Udsodderne med Jord til hver, anlagt gode Veie, plantet megen levende Hegn, og opelstet endeel ung Skov.

Krymplinge Bye 3 Gaarde af 7 Eder. Hartforn hver, Selveiere; om dem kan siges det selv samme som om forrige Bye. De have bygt meget smukke Baaningshuse, opsat mange Steengjærd, anlagt gode Eluser, og i den gjennemlobende Bæk findes mange Krebs, som de tillade andre at fange, da de ei selv gjøre noget ud af saadant Suul. De ere alle tre agtbærdige, dueilige, stikkelige Bønder, som kan betale Renter og hvad de skal, da deres Jorder ere meget frugtbare. Jeg er for det meste accorderet i Skjeypen med hver Mænd i Sognet; men jeg veed det Aar, at een af disse Mænd har givet i enkelt Kirketiende 103 Reger Byg, saa man deraf kan slutte sig til hans Afsig; sandt er det, de faae ikke megen

Rug eller Havre, men kun Byg, Bølgfød og nogle Hvede. Kloveren dyrkes der med Hæld, og de have skønne Heste, smukke Vogne og Seletoi, og fæde sig meget smukt som Vonder.

Ewerdrup Bye har 6 Gaarde, de tre af Sisselfælde Gods, de tre Selveiere, hvoraf et Par attrer har udparcelleret i mindre Stykker paa 2, 3 Ekkr Hartkorn; men fejl er det, naar en Lod er mindre end 1 Ed. Hartkorn, thi da kan ingen Høste holdes paa saa lidet Areal, og skal man leie til al Pløining, eller saae til Halften, da duer Agerdyrkningen ikke meget. Det er derfor noget tilbage for disse Selveiere, der ellers have faaet deres Gaarde for flere Aar siden, og kun betalt en ringe Capital derfor. Jorderne til Byen ere ellers gode, just ikke med de bedste, thi Banker, Dale, Enge, Skovjord og Løvemoser ere afvejtende mellem hinanden. Paa Byens Lod ligger Lunden, en indhegnet Skov, der tilhører Sisselfælde; deri er den bekjendte Ewerds Grav, en fordoms Ræsseløng, hvoraf Byen og flere Steder i Omegnen bære endnu Navn. Denne Grav er en lang Række af høie Kampesteen, og Almuen fortæller, at der gaaer Spøgelse ved Midnatstider, da en Skat er der jordet med den gamle Ewerd.

Endeel Huse ere i Ewerdrup Bye, der tilhøre tildeels Raabegaard, tildeels Belkeshov, eller ret-

tere Kirken, som ligger midt paa Gaden, og har Huse paa dens Fortoug.

Raadegaard ligger strax uden for Byen, en stor Selveiergaard af 12 Tdr. Hartkorn og 8 Tdr. Skovstyld, med en Mølle og nogle Huse, den kostede for 10 Aar siden 37000 Rdlr.; men Skoven er betydelig, Jorderne ikke med de beste, Bygningerne ret fjanne og store. Desuden ligger til denne Gaard i næste Sogn en 17 Tdr. Hartkorn, frie Hovedgaardstaxt, som er tiendefrie, men har og megen Over- og Underkøb, og endeel Fiskeparker, der indeholde Karper, Suder, Aal og Karudser. Møllen har derfor fra disse Parter Vand næsten hele Sommeren, og har forhen været anseelig; men nu har den ingen Jord, kun en liden Have, og svarer derfor kun 50 Rbd. R. B. aarlig; men Dvæernen og Hjulet og det hele Værk er kun lidet, saa Mølleren ikke kunde leve, dersom han ei tillige var en god Sommermand og Snedker.

Ewerdrup Præstegaard, Degnebolig, Skole og Kirke ligge i Kirkebyen, hvorom mere siden for hver især. Paa Byens høie Banke stod et Søemærke, en stor Bøg, som for nogle Aar siden nedstyrtede. Paa denne Banke kunde man see Bomberne da Kjøbenhavn var beleiret, og see den tykke Røg 1801, Skjertorsdag; thi i lige Linie over Stranden er Hovedstaden kun 6 à 7 Mile herfra;

nogle meget dybe Bække og Præciper ere seesværdige for den der ellers ikke kjender saadant.

Laagestov Bye bestod før af 4, nu kun af 2 Gaarde, tilhørende Siffelselde, da en Forvalter derfra har faaet de 3 i Arveskifte og deraf gjort en stor Gaard med smukke Bygninger, især Lade og Stalde; men der kommer nok ikke meget ud af selv at drive saa betydelig en Gaard med Tjenestefolk, naar Husbonden selv boer i Restved, og kan paa en Vei af 2 Miil neppe komme der engang ugentlig. Byen har mange Jorder efter Hartkornet, og et stort Overdrev, Apelved, hører dertil, som før bestod af Lyng, Vuldvarpestud og sure Enge; nu er det optaget til Dyrkning, og bygt derpaa nogle Huse; men naar Jorden kan faae Gjødning, bliver den nok frugtbar, thi den har hvilet i flere Sekler. Der boede en Hundmand, som nu er død, Knud Hoi, der saae ud som han ikke kunde tælle til 5, og hældede med Hovedet, taledet lidet og uforstaaelig, men var en stor Kunstner; han gjorde meget nette og stærke Kurve, Sold, Sælder, allunede Skind, dreiede, snittede, bødskrede, fangede Kramsfugle, opelstede og plantede Træer og Kiskkenurter, byggede selv det meste af sit Huus, tækkede, murede o. s. v., og aldrig var han ledig, saa han var temmelig formuende, forresten en skikkelig, redelig, christelig Mand. Paa denne Byes

Marker er megen Under- og Overskov, endeel gode Torvemoser; her ere mange Huusmænd og Inderster, som alle have Jord, og har ingen Vanskelighed for Jdebrændsel, da der idelig nedfalder saa mange Grene i Skovene; her ere da Skomagere, Skrædder, Glarmester, Gartner, Træskomand, Bøddker, Spillemand, Steensvættene o. a. fl. Jorderne til Byen ere just ikke gode, da det meste er oprydet Skov, men kan blive frugtbare ved Kornrust og Gød. Derimod habes skønne Græsgange for Kvæg og Faar. Nogle 1000 Favne Steengjerder ere her satte, og endeel Steen ere og nu opbrudte til samme Bestemmelse.

Stausstrup Bye bestod af 6 Gaarde, som Baron Selbye tildeels opbyggede, men tog een til Herregaarden, og kaldte den Ryeprøve; enhver bestaaer af 5 Edr. Hartkorn, have stort Areal, men Skov, Moser, Bøker udgjøre en betydelig Deel, og den dyrkes og kun til Tærbelighed, og det af flere Aarsager. Her er en Mølle, som forhen var indbringende og havde betydelig Maling, da Mølleren levede godt og opdrog 12 Børn anstændigen. Nu staaer den for det meste stille, da man hellere hører $\frac{1}{2}$ Miil længere bort for at faae malet, som er Tilfældet med Byemændene selv. Fra Møllebanken er den sjeldne skønne Udsigt over Stranden til Jungshoved, Røen, Præstøe, Stevns Klint,

Amager o. s. v. Kattige ere de fleste Gaardmænd; derimod om de mange Huusmænd kan ikke siges dette, da de tjene Bønderne, som droit maa betale dem, om ikke med Penge, saa Naturalia. Her ere gode Torvemøser, megen Understov og nogen Mergel, som dog ikke afden: ^{te} 3, da Bonden ei kan faae Tid til at anvende den. Græsgangene ere gode, saa Qvæg, Faar og Smaaakreaturer trives fortrinligen. Bedre Heste end tilforn havees nu, og de mange Sviiin ere affskaffede, saa nu kun holdes de fornødne til Huusholdningen, uden naar der er Olden, da et Par mere.

Hammestrup bestod af 6 Gaarde, og om dem gjelder det i det Hele, hvad der er sagt om Staunstrup. En Gaard blev kaldet Breynegaard og fik 2 Lodder, i Alt 8 Edr. Hartkorn; det øvrige Hartkorn, da hver Gaard havde 5 Edr. før, blev deelt til de mange derværende Huusmænd, som hver har en stor Lod, og maa svare foruden Skatter, Ugedage o. s. v. til Herskabet og Penge for Jorden. En Gaard blev forpagtet til en Skotlander, som dyrkede mange Kartoffer, saaede derfor sildig Rug og Byg, men fik kun maadelig høstet, da det maatte staae en Maaned efter Raboernes Korn for at modnes, og blev folgelig om Matten ødelagt af de løse fremmede Creature. Gaardene ere opbygte og udflyttede af Baron Selbøe, men nu er det

vanstelig nok for den fattige Bonde at vedligeholde dem. En driftig, flittig Mand blev i Byen da de andre udflyttede, han opbyggede selv sin Gaard Tid efter anden ret kjon, men han havde kun liden Nytte deraf, da et Træ i Skoven ved Fældingen knusede hans Hoved. Jeg savner denne brave Mand i flere Henseender, da han kunde læse og skrive, og godt bestyre sin Bestilling som Kattigforstander. Den yderste Gaard der i Byen og Sognet er N. Larsens; hans Lod strækker sig ud mod Kholmste, og derfra til Windbyeholt har man kun $\frac{1}{2}$ Mill.

Engelstrup Bye 9 Gaarde, hver paa $4\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn; de 2 ere Hovriebønder til Bekkestov, og staae sig stikkelig godt, da deres Jorder ere frugtbarre og Arrealet betydelig, de øvrige 5 ere Selveiere; hver Gaard har kostet 900 Rdlr., og i aarlig Afgift svares til Duebrodre Kloster i Koeskilde 8-10-13 Tdr. Byg efter Kjøbetiden, mindre før, mere nu end ifjor. De 2 tilhøre endnu dette Kloster, som gamle Kæstere, og svare kun til Stiftelsen aarlig 6 Rbdlr. S. B., et Lam, en Gaad, en Snees Vg, og ere frie for al videre Hovrie, Vegt og Arbeide, og dog ere de tilbage for Selveierne, som maag levere saa mange Tønder Byg aarligen.

I Engelstrup er en Almueskole opbyggt ret fjon af Baron Selbye 1799, hvortil ligger 5 Eder. meget god Jord. Den gamle Skolelærer, som nu har været der i 36 Aar, har nu faaet en Substitut.

Flere Byer ere der da ikke i Sognet, som da nu udgjør ialt 46 Gaarde; men 12 Huse ere ved Stranden tæt ved Bondebyen der gaaer fra Windbyeholt til Bordingborg, de leve meest af Fiskerie, da her falder meget gode Dreder, Sild, Fjyndere, Aal og Aborrer, som affattes til Præstøe, Rejsende, og især den agende Post, og af nogle fattige Jnderster der bæres herop i Landet, men da koste Fiskene noget meer, især har man de saakaldede Kofkebøtter, store røgede Fjyndere og den gule røgede Sild og spegede Dreder meget nydelige. I Bækken der gaae til Stranden fra Helvedes Mølle, som nu er smuk bygget og har næsten altid Vand, fanges de behagelige og sjeldne Foreller, og nogle mindre Fiske af en guul Karbe. Ved Stranden boer en duelig Vaadebygger, som ogsaa ernærer sig ved Smedferarbejde, men han befatter sig ikke med Fiskeriet. Forresten ere de alle enrøstrede Søelimitter, og mange af de ældre have været med 1801 og siden paa Kanonbaadene; andre have gjort lange Logter som besarne Vænder til Spanien, Middelhavet, Ost- og Vestindien, men vende altid

til dets Hjemland og ernære sig af Fiskeriet om Sommeren, og om Vinteren med at slaae Kal længt ude paa Engten, men nogle vove sig og i Kare, thi meer end engang i min Tid ere flere af Strandhusholdene forulykkede, især om Vinteren paa Is.

Nogle enkelte Høstiger findes som Skovfogedhuse, saasom i Lunden, i Hestehaven og flere Steder; de have alle et lidet Vænge. Og 6 Huse findes paa Büllet, etbjergagtigt Overdrev paa hiint Side af Vogesøe Aae, langs med Steensboven, henimod Restelise Sogn; de have lige saa langt til Kirken, som Strandhusene, 2 Mil, ja længere, især om Sommeren, naar de skal følge Kjørebøien.

Bekkestov i Ewerdrup Sogn er en meget gammel Herregaard, bekjendt i de fordunds Dokumenter fra det 16de Sekulums første Tider, og har i en lang Række af Aar været beboet af de adelige Familier: Urne, Skinkel, Lindenac, Marsolin, Friis, Offenbergh og andre flere, hvis Ligfister hvile i Kirkens Capel, tilligemed Justitsraad Munthe og Generalskiskal Smiths. Paa Capellets Væg sees et Epitaphium over den ulykkelige Landsdommer Becker, som 1738 blev myrdet af Bekkestovs Bønder — og han var dog en god Herremand; han slog ingen, lod ingen ride Træhest, eller sætte i Hullet; han lod ingen arbeide for Re-

france, eller skikke til Slaveriet — fort, han gjorde intet utilborligt; men han vilde indføre et taaleligt Hovorie, da Godset for var Kongens, og Bonden da frie for Hovorie. — Høsten begyndte, Bønderne vare uvillige og trevne; de lagde over med hverandre, at, naar Becker kom ridende ud til Høengen, vilde de jage ham bort. En nærværende Karl begyndte paa det Overlagte; Becker havde en tynd Qvist i sin Haand, og snærte denne Driftige over Fingrene, da han svarede sin Herre uhøvisk; Karlen vendte Høetvæn, og med eet Slag styrtede han Becker af Hesten. Alle stilledes tilhøbe, som vare paa Engen, og gav den nedstyrtede Mand hver et Slag med Riber, Høetvæn, Tagreeb, Høetvæn o. s. v., paa det alle skulde være lige deelagtige heri. De kastede det mishandlede Legeme paa en Høstvogn, og fulgte alle i een Skare til Borgergaarden med en indbildt Triumph og Seier. Efter en lang Proceß blev en halv Snees Stykker henrettede; ligesaamange kom i Slaveriet, og meer end dobbelt saamange i Tugthuset paa kortere og længere Tid. Herved mistede Godset en Mængde Mennesker, saa man maatte sammenskrabe Kresth og Plethi, for dermed at besætte de ledige Gaarde og Huse. Fra denne Periode af reiser sig Bekkefoss Gods elendige jammerlige Forfatning, og endnu for en Snees Aar siden var Tilstanden

iblandt Almuen ikke, som den tænkende Menneſteſen kunde og burde ønske.

Paa mine Reiser, paa denne og hiin Side Elben, har jeg kun fundet faa Steder der kunde overtræffe Bekkeſkovs Hovedbygning i Elegance, Smag og Varighed i Muurarbeide. Selv fra den øverste Sal er der en ſjelden ſkøn Udsigt over Østersøen til Woen, Stevns Herred og Amager. De ſeilende Skibe viſe sig ofte for Øiet, og Kiſterbaadene langſ med Strandkanten give Øiet et ſjældent ſmukt Proſpekt. I Tordenveir er Synet overraſtende; Lynglimtet ſkues langt fjern i Østersøen; den rullende Torden fremſuſer over laae Buſkatter, de høie Bøgetoppe, og trækker op over Horizonten, da den fordeler sig paa begge Sider; Glimtet gjentages, Regnen nedſyrter ſufende, Stormen forſøger Buldernes Kraft; den stolte Hovedbygning ſtaaer urokket under alle diſſe Naturbegivenheder. Uveiret fordeler sig; de grønne Enge og Skovens forſkiellige Grupper, viſer nu Virkningen af den velgjørende electriſke Kraft; og fra denne Høide, paa 2 Stokværk, at betragte Uveiret ud over Strandens Overflade, kan Mennesken næppe udtrykke, kun Phantaſien er iſtand til afbilde dette ſtore Emne, dette mageløſe Syn.

Hvad Indretningen indvendig i Bygningen beſtræffer, da er den fuldkommen herſtabelig i alle

Dele; jeg vil blot nævne den store *Sal*, der prydes af en *Kysekron*e fra *Dresden*, der har kostet meer end jeg tør benævne; tvende prægtige *Kaminer* af poleret *Staal*, indfattede i *Italienst* *Marmor*, paa hvis *Viedest*al staaer tvende *Figurer* af *Bronce* i *Legenist*størrelse, nemlig *Venus* og *Psyche*, og *Jlden* brænder af *Steenkul* paa *Arnestedet* af *udenlandst* *Kidst*steen. Alle *Skorstenene* ere usynlige i *Værelserne*, da de drages igjennem *Skillerummene* til *Køstet*. I hvert *Værelse* er en *Klokk*estreng, og naar derpaa ringes, vise de hængende *Klokker* i *Kjelder*en, efter deres *Bevægelse* og *Nummer*, hvorhen *Dammestikken* bør søge efter det givne *Signal*, og til hvad *Værelse*.

Alt *Regnvandet* fra *Taget* og *Guldevandet* fra *Vasken* i *Kjøkkenet* ledes ved *Rønder* under *Jorden*, for at give det *Uflob* langt borte fra *Huset*. Men hoo kan opregne alle de *Bequemmeligheder*, som findes i denne skønne *Palais*, der rober *Bygherrens* *Omag* og ganske *Kundskab* om et *engelt* *Villas* *Anlæg*, da *Konst* og *Natur* faa *hædvingen* har forenet sig for at vise noget *skjønt*.

Udenfor *Hovedbygningen* er et *Anlæg* af *Planteskole* af mange *europæiske* *Træsorter*: *Gran*, *Dyp*pern, *Alcacia*, *Lærkertræ*, *Kastanie*, *Baldnødde*, *Skjersminne*, *stort* *Buxdum*, *Læxer* o. a. d.

Ligeoverfor Bygningen, i naturlig Buskatsé, ligger den meget elegante Hestestald, hvor alle Indretninger ere saa gode og hensigtsmæssige, som kunde forventes af Bygherrens dyrkede Smag. Vandspringet er ledet til Hestestalden, og Spildevandet derfra løber ind i en indlukt Hønsesgaard, hvor alle Fjerkreature opføres til Huusholdningens Nødvendighed.

Ligeoverfor er opført det smukke Billardhuus med fladt Tag og fritstaaende Piller, broncerede i dorisk Orden med Sviler ved Siderne. Bag ved dette en indelukt Brændegaard, hvor der er Plads til Arbeidsvogne og en lukket Remise for Stadsvogne. I Hjørnet af samme er indrettet Vandhuse for den høiere og lavere Klasse. Det Hele taber sig i større og mindre Buskatsé, og i en Allee af gamle Linde, der fører ned til et stor Bassin, der er Opholdssted for forskellige Fiske. Og al denne hele Omkreds kan fra Baaningsbærelserne af overskues, ligesom Diet har en vid Synskreds ned over Haven, Orangeriehuset, Drivhuset, Forpagterboligen, den gamle Ladegaard, Nøgstaldene, Smedien, Malthuset, Kornmagasinet og den lange Allee, som løber ned til Landeveien ved Stranden.

Bekkestovs Hovmarker ere inddeelte i 12 Løder; nogle meer, andre mindre end 50 Eder. Landgeometrisk Maal. Befættningen er 130 Løer, 40

Ungshæder, 50 Eskin, 24 Faar, 20 Heste; men alle disse Antal kan forøges til mere end en Hjerdedeel, naar alle Markerne blive opdyrkede med den nu begyndte følgeværdige Driftighed.

Tærste- og Haffelsmaskinen er bygt af John Kasrich fra London med megen Mechanisme og mange Indretninger. Men jeg har seet simple Tærstemaskiner ved Hamborg, i Fyen og paa Borsrebye her i Nærheden, som koste mindre og udrette det samme ved færre Hænder. Her tærstes daglig 30 Eder Korn, og derved ere Bønderne fritagne for at sende Folk daglig paa Loen imod en taalelig Betaling.

Skovene ere indfredede og i hyperlig Stand, omhegnede med Steengjerder, og der er saamegen ung Opvæxt af Bøg, Eg og Elle; foruden Hæsel, Ask o. s. v., og jeg formoder sammes Pris vil om en Snæes Aar være $3\frac{1}{2}$ Ed. Guld, og sølgelig haver hele Bekkestovs Gods, der bestaaer af 45 Gaarde og tre Gange flere Huse, alle Kornmarkerne, de anseelige, tildeels pragtfulde Bygninger, det meget fordeelsægtige Strandfiskerie (naar Eteren blot ansatte sagkyndige Folk i Strandhusene), den skønne Jagt, de mange Lorbemoser o. s. v., alt dette have da for nogle faa 1000 Rdlr., betraaet til nuværende Indkjøbspris; thi vel har Bekkestov 1739 kun kostet 12000 Rdlr., og i Aa-

ret 1805 over 2½ Td. Guld, men dog er dens Værdie sandere og sikkrere nu for den høiere, end forud for den lavere Priis; thi nu er det Hele i saare stjon Stand, og Baron Selbyes Erindring vil her længe vedvare, da han har gjort saameget, især til Agerdyrkingens Fremme paa Hovmarkerne, og til Bondestandens Opkomst og lykkelige Forsatning; men han har tildeels gjort det ved den brave Forpagter.

Paa Bekkestovs Marker blev der dyrket megen Turnips, Kartofler, Kaastrabi o. d. l.; men Kornet, især Vintersæd, blev derfor noget silbig lagt i Ageren, til Skade i flere Henseender. Nu dyrkes Jorden paa sædvanlig Maade, efter denne Egns Sædvane og efter Agerens Bestaffenhed, og den nærværende Eier, Justitsraad Smith, har virkelig gjort meget til Markernes Forbedring, især ved sin brave Forpagters Medvirkning. Han har og meget repareret Forge, og Ladegaarden, samt opført en særdeles smuk Forpagterbolig, der, hvor Fontainen forud stod, og opfyldt Alleveien ned til Stranden, hvor der er opmuret to svære Pæller og en Jern Gitterport, hvori er indskot de Bogstaver: Bekkestov, som ere forgyldte, da Gitteret er malet med sort Oliefarve.

Haven er endnu i god Stand; men nogle af de kostbare Indretninger før, ere nu indskrænkede,

saasom de murede Rør under Jorden til at lede Barmen ind i Drivehuset o. a. d. Men de smaa Templer, Broer, Kastader uden for Haven i Lystskoven ere endnu vedligeholdte, og de forskjellige Udhugninger, der danne Perspektiber og ere fallaciæ opticae, ere seeværdige; thi vel ere skionne Udsigter ved Møen, Preek, Eolding og Svendborg, men her er noget overraskende: at skue Østersøen og Skibene, de fjernere og nærmere Øer, Odder, Bugter; ved at skue saa mange større og mindre Skove, Bække, Dale, Bjerge, smaa Huse i Buskatter, store Herregaarde langt borte, mange Kirker, Præstøe Bugt, enkelte Byer, den store Landevei o. a. m.; og nu, naar den nye anlagte Wei fra Kjøge til Bordingborg bliver færdig, kan man fra Bekkestøvs Bygning overse de fleste Reisende deryaa. Nogle ærbørdige gamle Egetræer og Bøge staae uden for Haven og freder over de mindre Landets og fremmede Buskatter; og i Nærheden af Gaarden ere smaa Bække og dybe Præcipicer, som Nordmænd sige at have Ligning med mindre Fjælde i deres Land. Det er og af disse mange Bække og Skove at Gaarden har sit Navn; thi ellers vil nogle sige at den gamle adelige Familie Bek, som boede der omtrent 1600, har navngivet Seedet. To Jomfruer boede der tilsidst, og ligge begravne under en meget stor Sten, med en under:

lig Dragt og 32 Ahner, lige for Alteret i Enderdrup Kirke.

Bekkestov er en god Eiendom, og har flittelig frugtbare Marker; men den Mand, som skal forrente hele Kjøbesummen, kan neppe have de fornødne Indtægter af Landgilde og Forpagtingen, skjønt Gaarden har fuld Hoverie af 46 Bønder, hvoraf 19 ligge i dette, de øvrige i andre Sogne; dog Indtægten for Eieren kan og gøres aarlig af den temmelig store og skønne Skov, hvor der kan udhugges hvert Aar for mange Penge uden synderlig Uffavn, da der er en stor Mængde Ungskov, og især er den saa tyk og tæt i Lestehaven, at man ei kan trænge sig derigennem, som og er Tilfældet flere Steder paa Marken og Godset; men ved den nye Landevei til Kjøge, der gaaer over Apletved, har Bekkestov maattet udhugge mange tildeels store Træer, og de flere Bække, som gaaer igennem Hovmarken i Snegleform, og afgiver adskillige dybe Præcipier, tjene og til Vandets Afledning fra de paagrændsende Agre, thi Giske have ei deri uden blot Foreller, og ved Udsæbet i Stranden kan man ved Helvedes Mølle undertiden fange nogle Dreder og Sjædder.

Paa Bekkestovs Marker ere nogle Gruber med Mergel, men det er just ei af den bedste Sort, da de indeholde en Mængde Sand og Kalkpartikler,

dog er den altid gavnlig at ligge paa Ageren, som frugtbringende.

Tilførn har her været et betydeligt Teglværk, og i samme brændte man de mange Steen, som den gamle Munthe byggede Laden og Stalden med, men nu blev det ei brugt, da man ansaae det for kostbart at benytte sig til Teglværket af Brænde, og med Lorb veed man ikke Omgangsmaaden, som ved Glensborg og Ekfernsund; men Stenene, endog Tagteglene vare meget gode, og have nu siddet i Muren meer end 50 Aar. Endnu troer jeg, at det var en sand Fordeel for Bekkestovs Eier at drive Teglværket i det Store, da Ovnen for laae tæt ved Stranden, hvorfra der er god Udørsel med Skibe, der kan løbe ind i Præstøe Bugt.

Men den der har Penge, slipper naturligviis nemmere at lade en Ladning Muursteen komme fra Glensborg, naar samme behøves, end selv at anlægge et Teglværk; thi her i Egnen er der kun faae, der veed at behandle alting paa den simple og dog indbringende Maade, som i det Slesvigske, og hvor faae veed at anvende Lorb til Muursteens Brænding. Skulde man da have en Teglværksmester fra det Glensborgske, og forskrive ham her til, vilde han jo sagtens have en anseelig stor Løn; og blev han misfornøiet og der kom en Kurre paa Traaden, forlod han hele Værket, og hvo stulde

da fortsætte hans Planer og Anlæg? thi saadan som jeg har seet her i Landet at der æltes Leer, strøges Steen, bestjæres, sættes i Doven, brændes og behandles i det Hele, er et uoisommeligt og kostbart Foretagende i Sammenligning med samme Arbeide og større Fordeel i det Thorning-lehnste.

Ewerdrup Kirke er meget udpyntet og forbedret i nuværende Patron's (Smiths) Tid, som har anvendt betydelige Udgifter paa sammedes Istandsættelse. Den har endnu sit Blyetag paa begge Sider, Laarnet undtagen, hvorfra Blyet nedstyrtede for nogle Aar siden, og Steen blev igien oplagt. Ret og smuk er den indvendig, med et Pulpitur for Veffeskob's Herstab fra 1680. Et stort Capel til Eigene, hvor mange adelige Personer, unge og gamle, hvile i prægtige Kister. Om trent 1796 lod Kirkeeieren, Conferentsraad Morgenstjerne, Capellet ombygge og oppynte, lagde svære lange hugne Steen i Kjælderen, befestede et Messing Lysekroner m. m., alt i den Hensigt, at Han, Frue og Born vilde hvile der omfider; men han folgte Veffeskob, flyttede til Hillerød, og da han døde, var Forordningen udkommet, som forbyder Eigene at indsættes i aaben Begravelse, han maatte da jordes blandt andre simple Folk paa Hillerød Kirkegaard.

Kirken har en simpel Altertable, men smukt malet; en stor vægtig Kalk og Disk, givet af Lindenow 1677; en mindre til Beretelser hos Syge, af Samme, med hans og Fruens Baabener; en fin Messetjorte, Hagel og Alterbeklædning af blaat Fløiel, forsynet med ægte Guldrækker, givet af Selbye; et Par store Messing Lysstager, givet 1600 af Chr. Pedersen. I Kirkegulvet ere endel større og mindre Liggstene. I Taarnet, som har en muret Bindeltrappe, ere to gode og vellydende Klokker, med en lang Inscription og Aarstal 1605 - 1698. Klokkestolene ere af særdeles svært Lømmet af Ege, og ligeledes alle Spærreerne i Taarnet og Kirken af det stærreste Kiebag, som er uforgiangeligt, samt et Seierværk fra 1710, der staaer og viser meget akkurat. I Sacristiet ligger begravet en Præst, Rasmus Hansen i Ewerdrup, 1676 døde han; han havde rejst meget som Skibs- og Legationspræst, og været første Lærer, siden Rektor i Sorø Skole.

I min Tid ere kun to Selvmordere begravede i Stilhed om Aftenen paa Kirkegaarden efter Overighedens Tilladelse. En Kone, som Manden havde været haard imod, stak sig i en Lørbegrav langt borte og blev først funden efter 2 Maanedes. En Seefarende kom hjem fra Middelhavet til sit Huus og fandt et halvaars Barn i Bug-

gen, som han ei kunde erkjende for sit, gik ud og hængte sig i et Træ saa høit oppe i en stærk Green, at ingen siden tørde krybe op for at skjære ham ned; man maatte erholde Tilladelse at fælde den store Green for at lade ham falde ned. I Krigens Tid havde vi her mange vægte Børn, hvoraf de fleste hvile nu i Kirkegaarden, da de smukke Husarer og Slesvigske Jægere kunde overtale Pigerne meget meer end de sjællandske Hjemfødsninger. Nu i to Aar er ikke her i Sognet noget vægte Barn født, men de bedaarede Mæd ere bleve gifte med deres Kjærestler.

Folketallet er omtrent Unge og Gamle i hele Sognet 700; her fødes 20-25 Børn, der døer Unge og Gamle 16-24; copuleres 3-5 Par og confirmeres 12-18 aarligen. Folkene i det Hele ere meget villige til at gaae i Kirke, saa at Stokkene ere fulde hver Søndag, undtagen først i Høsten og først i Kastelavn, da man næsten maa prædike for en Snees Mennesker. Alle gaae ordentlig 2, 3 Gange til Alters, undtagen nogle Sonderlinge uden for Bondestanden, der ansee det for noget fornemt at affondre sig fra den christelige Pligt: men en klog Præst tier og tænker, og ikke lader sig mærke med, at han kunde og burde anmælde dem.

At udrydde Overtroen hos Almuen har sine store Vanskeligheder; jeg har kjæmpet derimod i meer end 30 Aar paa forskjellige Maader, men næsten frugtesløs. Naar f. Ex. et Lig bliver begravet, da er en Haandsfuld Jord af den opkastede Grav, Matten derpaa en Time efter Midnat, taget stikriende og hengjemt i en Svineblære, godt for Utingen (Zeberen), naar den i en Klud ligger paa Brystet, for Hoofot, Mavekrampe, ja for mange andre Ting; men den der tager saadan Jord, skal krybe over Kirkemuren, og endelig ikke svare et Ord om nogen møder ham eller hende paa Veien. Tredie Nat efter Begravelsen gaaer den Døde hjem og seer til sit Huus, og er alting ordentligt, kommer ikke mere; men ey der skeet Uret eller Urbesvig, kommer Liget igjen hver Uge og spoger skrækkelig for den Sagshyldige. Etjaalet Kirkebløe er godt for Landpine og Liigtorne; et opgravet Ligstjefsm er godt at slaae i Krybben, thi da skal Hestene ikke blive syge; en Hovedpandestak nedgravet i Tærskeloen giver Arbejderne Trost og Forsigtighed mod deres Husbonde; Vandet af Kirkens Blotag, naar det regner, er godt for Udslæt og Ringorme, og andre deslige Urimeligheder og Narrestreger.

Her ved Kirken er kun een Præst død i 150 Aar, nemlig Hr. Knud Berg, som forestod dette

Embeder fra 1730 til 4de Juli 1762, og var, efter Kirkeprotokollerne at dømme, en meget ordentlig og nidfær Mand, skrev en temmelig god Haand og vaagede over Skole-, Fattig- og Kirkens Regnskaber og sande Tare; alle de andre før og efter hans Tid ere blevne forflyttede, da dette ansaaes bestandig som et Promotions-Kald, hvor ingen Mand forblev længere end han var nødt til; og da jeg kom her 1785 som Præst, efterat jeg to Aar forhen var Capellan i Wehrn, da levede endnu tre af mine Formænd, forflyttede alle til Kjøbsteds-Embeder. Men tilforn, før Udfisningen, da Præstens Jord laae paa tretten Eeder blandt Bøndernes, havde man og kun saare liden Indtægt af Avingen; men nu er samme Præstens vigtigste Indkomst, da Jorden er opdyrket og frugtbargjort ved megen Flid og Beføstning, mange be- dækkede Grøfter anlagte, og alle Moserne udgravede, og enhver unyttig Buskats opryddet.

Kirken skulle have Tiende af 309 Eder. Hartforn, men der er med Tilladelse meget indtaget til Skovplantning, hvorfor ingen Bederlag gives. Nogle Gaarde ere nedlagde eller udparcellerede til Huusmænd, noget er indtaget til bestandig Græsning; nogle Bønder ere saare fattige, og able kun lidet, saa Tienden er ikke at dømme efter Hartfornets Benævneise; man har derfor seet sig nød-

faget til at bortleie Kongetienden et Aar for $3\frac{1}{2}$ Skp. Byg, et andet Aar for 4 Skpr. Byg pr. Lønde Hartkorn, som ikke er meget imod andre Sogne af lige Størrelse.

Paa Kirkegaarden har hver Bye sine egne Gravsteder, som pyntes med Træer, Kors eller Stene. Men alle vil jordes paa den søndre Side, derimod er den nordre Side kun for fattige, for uægte Børn, Selvmordere o. d. l., og der voxer og saa meget Græs, Hylb, Skræpper o. d. l., at man har Vanstuelighed ved at gaae der.

Ligprædiken holdes over alle de fornemme Gaardmænd og ringes to Timer med Kloffen og synges tre Psalmer, da Præsten faaer 4, Degnen 2, Klokkeren 2 Rbdlr. R. W., og Liigfølget 1 Ed. Ol og 6 Potter Brændeviin, og kun de Ræstbeslægtede Mad: Brød og Bergefisk. Over de noget fornemme holdes Liigtale ved Graven, og paa den simplere Mand kastes allene Jord efter Ritualen, hvorfor intet gives eller fordres.

Alle Børn hjemmedøbes, og siden efter 5, 6 Uger komme i Kirken, da Moderen holder Kirkegang; der er da sædvanlig 5-8 Faddere, og en Kone, som følger Moderen; de offrer alle næsten hver 1 Mk., men den der bær Barnet 6-9 Mk., og Kirkegangskonen 5, 6 Mk. De uægte Børn døbes inden otte Dage i Kirkens Font, som ellers

ikke bruges, og er en stor udhuggen Granit med Messingsfod, drevet Arbeide, hoorpaa staer Johannes ved Jordans Flod o. s. v.

Naar der er Bryllup er der stor Stads, men i Forveien mange Tilberedelser og Jagttagelser: Birthe for Ex. er bleven Enke, hun har en god Gaard og skønne Marker; den Dag Manden begravet, eller før, har hun allerede Friere. Herskabet forlanger 1000 Daler i Indfæstning. Povsel frier med 17 Suesse, og hans Fader vil desuden betale Børnepengene; men han er gammelagtig og en Dorskepande. Hans er ung og rask, har Levemaade og har været Rytter i 8 Aar, men han har kun 9 Suesse Daler at beise med. Mikael har slet intet, men er from, god, og kan gjøre med sine Næver alt hvad han vil. Forvalteren ynder ham, og hans Indfæstning nedsættes til 500, som en Selveierbonde laaner ham. Birthe giver ham sin Haand og Hjerter. For Børnepengene giver han Obligationer o. s. v. Nu møder han og hans Forlovere hos Præsten med Dokumenter og Beviisligheder; han og Birthe indskrives da som Forlovede, og der løses for dem i to Kirker det sædvanlige til Egteskab. Nu fedes der Svinn og et Ughoved; Brylluppet bestemmes om 8 Uger; der bedes 2, 3 Suesse Gjæster; enhver giver Smør, Æg, Melk o. s. v.; der findes med

Klokkerne, og hele Stadsen fjører ind i Præstegaarden; alle Stuerne aabnes, baade for Mandfolk og Fruentimmer; de pynte sig, og nu kime atter Klokkerne; de gaae Parviis i Kirke; der synses; de copuleres; der offres, Brud og Brudgom hver 1 Rdlr., sjelden 2, de øvrige hver 1 Mk.; de forlade Kirken; der kimes igjen; de pakke sig paa Vognen, og nu fjøre de i fuld Trav ud, saa ofte Porten og Statutterne maa følge med. (Skyden har jeg med megen Umage faaet affkaffet.) — Nu samles de i Bryllupsøgaarden; er den just i Nærheden, kommer Præsten og Kone der ud paa Eftermiddagen for et Par Timer. Beværtingen for Gæsterne er sædvanlig Boghvedegrød og Bergessifft; men er det noget fornemmere Bønderfolk, da Lammekjødssuppe, Gaafesteeg og tilsidst Sølte, ja endog Caffe; men ellers Brændeviin og gode Øl, saa meget enhver vil have, og 2, 3 Spillesmand hele Natten til Kl. 4; Dagen efter ligeledes; da gives og Gæstebudspenge: en Gaardmand 5, 6, en Huusmand 2, 3 Rdlr. til Bruden. Næste Søndag da gaae de unge Folk i Kirke, og Søndagen derpaa maa den unge Gaardmand give til Byen $\frac{1}{2}$ Lønde Øl, som kaldes Indgangsgilde, og da er han deres Ven, Kammerat og Bømand, men sør ikke.

Med Confirmanterne har Præsten megen Umage, især de fra andre Sogne, hvor Skolebæ-
 fenet endnu ikke er ganske reguleret. Man begyn-
 der almindelig at samle dem Dagen efter Pindse-
 ugen; de autegnes efter Alder, Vaccinationsattest
 og Kundskaber; de, som ikke vel kan læse i Bog,
 henvises til Skolen; de andre, som kan læse og
 kan Latetismus udenad, maa da møde hos Præ-
 sten hver Loverdag indtil Høehøsten begynder, da
 der standses med Underviisningen til 1ste October;
 men efter den Tid møde de 2 Dage hos Præsten og
 2 Dage i Skolen, især for at læse inden i, regne,
 skrive og nyde andre nyttige Underviisninger. Naar
 da Fastelavn er forbi, siger Præsten gjerne dem
 det, som ikke for det Aar kan antages; da komme
 Forældre og Husbonde og gjøre en lang Præk,
 at Knuden har læst saa yderlig tidlig og sildig,
 og at han ei bliver klogere, om han gaaer i 3, 4
 Aar; men hvad engang er bestemt, bliver uforan-
 dret, og der bliver intet af alle Overtalelser. Er
 nu Faderen en fornem Bonde, da tør han vel
 lade sig forlyde med, at det er Præstens egen Skæ-
 de, at han er saa stix. Hvad Skæde!!! Du gi-
 ver mig 3 Mk. i Høitidsbøffer; alt hvad du kan
 gjøre, er at afqvitte det Halve eller Totediedeel.
 Vel, jeg kan taale denne Skæde; du kan gjøre
 hvad du vil o. s. v.

Skolegangen er nu bragt i Orden, thi med Lempe og Alvorlighed fik man dog Forordningen af 29de Juli 1814 i Gang; men det stod og haardt nok hos nogle, som lode sig pante et Par Gange før de ville iagttage deres Pligter. Nu gaae Børnene ordentlig og flittig i Skole, lære at regne, skrive, læse Skrift, Forstandsøvelser o. s. v.; men her er og to meget duelige Skolelærere, den ene Seminarist fra Westerborg og den anden Student fra Roskilde; deres Løn er og nu efter Forordningen anstændig og høiet, men Baaningerne forventes og nu snart at bringes i den befalede Stand.

En Falkonst Bonde lader ikke sine Børn gaae i Skole, thi han siger, at han selv kan læse for dem, og at han ikke er nogen Bonde; men han boer paa en Bondegaard; maa give Tiende, gjøre Vegt og Bearbejde, Kongereiser og alting som en anden Gaardmand; lad han da glæde sig over det hvad han før har været, men kunde ikke vedblive af flere Marsager.

Fattigvæsenet er saare vel ordnet og indrettet, saa ingen Almisselem savner noget af det Høistnødvendige; de fleste kan dog arbejde noget lidet, kun en Enke paa 79 Aar har været sengeliggende og værkbruden i 8 Aar, og en Sommermand, kun 32 Aar, er kræftsyg, har mistet

Øre, Næse, Hine af ædende Kræft, samt nu afpiller Hovedhaaren: og Hud:en derunder.

Veiene ere tildeels meget gode paa de nye udskiftede Lodder, hvor man har Steen til at fylde med, tildeels maandelig: og heel vanskelige at ifandsætte, da der ere saa mang: Banker, Dale, Moser, sure Enge og Leerbriaker hvor Veien nu gaaer, at det om Vinteren er vanskeligt at kjøre der. Ørigheden har gjort h ad den kunde i saa Hensende, men det er slemt at stride sig frem imod Naturen og de locale Ubehageligheder, og de Heste, som ei kan holde paa Vognen, de komme ikke den Vej her i Sognet, hvor der gives flere steile Banker og dybe Præcipicer.

Ewerdrup Sogns Beboere ere for det meste sædelige og skikkelige, og nu flittige og ædrnelige; tilforn vare nogle af Bekkestovs Hovriebønder noget raa, dovt og driffældige, men det var af den gamle Race fra Lugthuset; thi da Godset blev blottet for Folk, da, formedelst Beckers Mord, saa mange mistede Livet, andre kom i Slaveriet og forvistes Landet, da fik man Tilladelse at udtage Karle og Piger fra Lugthuset i Kiøbenhavn, lod dem copulere, satte dem til Gaarde og Huse paa Godset, og deres Moralitet var just ikke med den bedste. Nogle Gamle

levede endnu ved min Ankomst hertil, men deres Børn vare for det meste bosatte, som Gaard- eller Husemænd, og de havde just ikke lært meget Godt af Forældrene; nu ere de alle uddøde paa et Par nær. De havde rigtig nok en streng Herremand i den gamle Munte, men al Reviselse kunde ikke danne dem til gode Mennesker, og de begif mange Uordener. Nu hører man sjelden at nogen Mand i disse Byer begaaer noget Uanstændigt, skjønt de ere fattige og maa arbejde meget. I den anden Kant af Sognet ere Bønderne baade før og nu tildeels velhavende, og føle selv deres Værd, klæde sig godt, have gode Møbler og Senge efter Bøndens Maade, og deres Bøgne, Heste og Seleteri er lige saa godt som mangen en Præstes. Den simple Tarvelighed og Flid gjør dem lykkelige, saa at endskjøndt Peder har nogle 100 Rigsorter eller Kroner paa Kistebunden, skal han dog aldrig forøde en Daler til Vellebnet, eller for at gjøre sig nogen Behagelighed i Levemaade; men kommer han i Gildelag, da er han ikke bange for at kaste 2, 3 Kroner i Brudens Skjød som Gjæstebuds- penge, og feiler han en Bogn, da spenderer han gjerne 2, 300 Rdlr paa Træ og Jeru, for at faae den retskaffen god; kommer han til Marked, da kan gjerne hans Kvinde eller Datter

Kjøbe Stads hos Krammeren for 10-20 Daler; thi, siger han, det er kun en Lønde Høveds Værdie, naar jeg vil kjøre til Tørbø.

Kjøbenhavn's Reiserne ere ellers til stor Tab for denne Egns Bønder. Vi have en slem Kjæfse, 5 Meil, inden den store Landevei ved Kiøge kan bruges. Bonden kjører til Kjøbenhavn med Torvelæs, 5 Edr. Byg i det høieste; han er borte i tre Dage, betaler Bompeng, Staldrum, Fortæring i Kroerne, Natteleie, og nu desuden Slid paa Vogn og Hestebeslag, og den bedre Hakkelse, som paa Reisen maa forbruges, og saa Forsømmelse fra Huns og Hjem i fire Dage, thi en Dag gaaer gjerne med til at lave sig til og at skoe Heste, rense Kornet o. s. v.; nu lad ham da faae i Hovedstaden 10-12 Mk. mere end her i Smaakjøbstederne for hver Lønde Byg, ja lad ham endog faae 15, som er saare sjelden, mon det da kan erstatte alt dette ovenfor opregnede. Men, siger Bonden, jeg kjøber igjen i Kjøbenhavn Jern, Salt, Sild, Hør, Bærgeste, Tjære, Kæb o. d. l. for bedre Kjøb end her hjemme, og dette er og den eneste grundede Uudfyldning; men saa har Hestene jo atter svært Læs tilbage, og forvinde ikke denne Tour i 12-14 Dage, endog med Hvile.

Denne Egn's Bønder sælge deres Lam til Kjøbenhavns Slagtere, og beholde kun et Par Strækker som Tillæg, og det til stor Skade i flere Henseender, thi Ulden gaaer bort, som kunde blive længere og bedre til Mikkelødag; megen god Sunl var der til Bondens Huusholding, bedre end det kostbare Flesk; jeg siger kostbart, thi, naar Bonden sulstfoder Grisen et Aar, og det andet sætter Svinet paa Stie for at fedes, saa veed Gud, at det er saare dyrt Sunl og kan ikke betale Umagen. Nei, lad Grisen blive got fødet med Melk, Valle og Grønt, lad ham saa i October og de to følgende Maaneder faae graae Erter og grødtet Byg, da bliver Flesket got og Landmanden kan da slagte samme med Fordeel. Hvad er det at Slagteren giver 7, 8, ja 9 Mk. for et Lam i Juni, som med Ulden iberegnet og det federe Kjød til October var maastee 12-16 i Værdie; men man skal have Penge til Skatter og Udgifter, her faae man dem strax; man kan ei holde Lammene af Kornet, flisnt Haaret er tværet; dette er den sædvanlige Indvending i saa Henseende.

Hestemarkedet er mangan en Bondes Odelæggelse. Om Fredagen til Præstøe, om Onsdagen til Restved søge næsten alle Bønder, ja endog Huusmænd, Forpagtere, og Forvaltere,

Møllere og Kroemand, for enten at kjøbe eller sælge, eller bytte bort. Der ere udlærte Prangere, som gjøre sig nogen Fordeel ved Salg, Kjøb eller Bytte; men deres Antal er kun lidet mod de mange der erholde Heste, som have en eller anden Feil, der ei paa Markedet kan opdaages. Hans bytter en gammel Hest bort og giver nogle Penge til for atter at faae et gammelt Og, der er med Føl; Foraaet kommer, Høppen er iparet og got foret, og de fleste Gange kaster hun et Føl, liden og ussel af Skabning, da hun er bedækket af en liden uanseelig Hingst. Vel sandt, at Bonden nu har bedre Tillæg end før, Veterinærvidenskaben og Stutteriebesigtelserne have dertil bidraget saare meget; men mange have dog usle Krikke, der ere drægtige, og søge at stille sig af dermed paa Markedet.

Hvad Bonden i saa Fald forsømmer hjemme i tre Dage, er uberegnelig Tab, thi den ene Dag gaaer med at passiare med Raboerne om det nye Og, og hvorledes han troer at have profiteret. Det er just de syv Uger i Fasten og to Uger derefter dette Hesteprangerie vedvarer; da kunde der foretages mange nyttige Ting hjemme, som nu hvile, thi Folkene bestille ikke meget, naar Høsbonden er borte; og hvad Manden taber i Moralitet, kan bedst den skønne som omgaaes

Almuen daglig. Eder, Banden, Sviir, Cyn, derie, Pengemangel o. s. v., ere de sædvanlige Følger af Markedslysten og Tilboielighed især til at bytte.

Mangen en Bonde er ferm, driftig og flittig; men nogle enkelte finde deres Glæde i om Vinteren at sidde inde i Stuen med Ryggen mod Kaffelovnen, og kun at befale, hvad Drengen, Karlen, Lærkeren, Dagseierne skal forrette, og da har han ingen anden Beskjæftigelse end at spise, drikke, sove, røge sin Pipe, tage en Snaps og høre paa flere Spinderokkes idelige Surren eller Kortenes besynderlige Skratten; da Konen, Pigerne og et Par leiede Qvinder samles, især om Vinteren, for at faae meget færdigt til Badmel og Lærred, der skal gives Folkene til Løn som Klæder.

Her gjøres en stor Mængde Badmel, Lærred og Dynevaar; thi Karle og Piger faae af Bonden Løn i disse Naturalia foruden Penge; ogsaa gjøres der stikkelig got Klæde til Bondens eget Brug, thi herfra Sognet sælges ikke noget til Fremmede, men enhver Moder, som har Pigeborn, gjør i Tide Sengklæder til enhver især; lader væve Lærred til Lagener og tyndt Lærred til at trykkes af Farveren; ja han fortjener store Penge, især ved røde og grønne Nattrøier, som

Pigerne selv strikke om Helligastener, og naar de gaae ud at malke; desuden skal enhver Pige have en hoistribet rødagtig Bull, fine Bergarns Skjorter, Livstykke, flere Huer, deels af Kattun, Sirts, deels af Silke og Brocade, og de mange røde og grønne Silkebaand, som bindes om Hovedet, saavel som de forskjellige Silke, Sirtses og Kambridges Tørklæder, udgiøre Konernes og Pigerens Pynt; dog ei at forglemme de lange Eslov-lænker, hvormed Bullen er tilfammensnøret, med to nedhængende Eslovnaale, og store Spænder paa Hofierne, og endelig et Eslov Hovedvandsæg eller Buddike.

Bønderpigerne vedblive dog deres Stands Dragt, skiondt den er kostbar og spraglet nok; men de unge Karle, især naar de ere Soldater og komme hjem, klæde sig meget over deres Stand: Hat, Vest, Trøje, Frakke, Buxer. Støvler skal være, som Kjøbstedsfolk bruger det; men derfor ere de og vellyndede af Pigerne i Gildet, og naar Fiolen opbryder til Dands, da er den pyntede Karl altid vis paa at faa en Dame til Valts eller Kehraus, og i Kirken glemmer Pigerne Sang og Prædiken for at flotte hen til de pyntede smukke Karle. Men nu have de omfider udtjent, og faae et Huus med lidt Jord til; de maa da slide og arbeide for at faae Foden og

betale Afgiften til Herškabet; der flaaer Børn til, og den fordums brillante Karl, maa nu takke Gud for en hvid Vadmel's Kofte og et Par linnede Buxer, store beflaaede Træsko og en blaa Vadmel's Hue; og de, der have været Kudfke eller Tjenere hos Herfkaber, ere dog værft faren, thi de ere blevne vante til Velteonet, Lediggang og Snapsen, fom nu fler ikke kan paffe fig, naar de flal være Huusmænd.

De Bønderkarle, fom i deres Soldaterftand have lært noget af en Profefſion, ere aldrig forelegue, og de have god Fortjenefte paa Landet her fom Huusmænd, da flaa mange trænge til Skomageren, Skrædderen, Bøveren, Smeden, Huggeren, Tøkkeren, Frolæggeren, Mureren, Bødkeren o. ſ. v., og de, fom have lært noget af dette, kan altid finde Næringsvei hos Bonden. Jeg har ſelv haft en ung Knøs, fom tjende her fom Kudfke, og havde idelig Lyft til at bruge Øren, Høvlen og Baandkniven; han kom til Kjøbenhavn, kom til en Hjulmand, og han blev der meget elſket for ſin Duelighed, Lyft og Modefitie. Da han havde udtjent fom Soldat, fik han Huus og Kone her i Nærheden, og nu gjør han de ſmukkeſte Hofſteenske og Wienervogne, foruden mange andre Haaudarbejder, og er nu allerede en formuende Mand, der tør lade fig tilflaae ved Licitation

Kirkearbeide for 3000 Rdlr., og leier da Folk til at forrette de Ting, som just ei henhører til Øyen, Høvlen og Malerpenselen, hvilket han selv paa-tager sig, og han skulde i sin Forsatning ikke bytte med den rigeste Selveierbonde, thi han er uafhængig af alle,

Mange Piger lære og at væve, thi det er et Arbeide, som der vel er Slid ved, men de have dog bedre end Malkepigerne eller Koffepigen for en stor Huusholding, hvor der ere mange Folk; andre Piger, især de, som have een eller anden Legemsfeil, Halte, Skjæve o. s. v., lære at være Skræderster, og derved fortjene mange Penge, især hos deres eget Kjø, thi der hører et eget Snit til at skjære den pene Hul og Stjærterne med hele Snefe Læg og Folder, og Kirkefjolen med alle de brugelige Moder.

Andre Piger tage mod Fabrikspind fra Kjøng, og Arbeidet betales godt, naar de forstaae at spinde den fine Hør. Andre brodere Metbærk og Haandklæder til at hænge ved Sengene med mange Figurer og Stjerner, men Betalingen derfor er ikke stort i Penge; dog Bondekonen seer ikke saa nøie paa et Brød, en Ost, et Faarelaar, et Pund Smør o. s. v., naar hun kun faaer sit brune Bergarn plettet med røde og hvide Roser, efter den Mode, som er brugelig,

især her i Omegnen, og seer ganske godt ud i Skjorter og Troier.

Ewerdrup Præstegaard er nu det modsatte, baade i Henseende til Bygning og Mark, hvad den var 1785 ved min Ankomst hertil; thi ved Udkiftningen, som var Bønderne saameget imod, maatte Præsten tage til Takke med al den udelige, stenede, mosede, og med Buskatter begroede Jord, for at faae det alt samlet paa et Sted, dog i en lang smal Strækning, der er mere end $\frac{1}{2}$ Mil lang; og det optagne Karte af Landinspektøren viser, hvormange Moser, stenede Revler, Bække og Banker, der saaledes blev Præstegaarden til Deel, og desuden at Restved Landevei skulle gaar igjennem et Hjørne af Lodden. Men før, da Præstens Jord laae paa 13 Steder blandt Bøndens, og udgjorde omtrent en 60 Tdr. ret god Ager og Eng, tilligemed en liden Skovpart, saa blev denne Jord ved Udkiftningen anseet for boniteret, og den igjen som Præsten fik, meget maadelig og udfordrede megen Arbeide og Beføstning at rydde fra Steen, Stubber, Buskatter, og udlede Vandet fra de mange sure og sumpige Steder.

Præstegaarden fik da saaledes 117 Tønder Land, hvoraf de 20 er Skov, som dengang var kun Bøge af en Haandleds Tykkelse; nu er

den siden indfredet og særdeles meget fremboyet; II Edr. Land ere Banker, Bække, Præcipicer, Enge, men det øvrige alt nu under Ploven. At der har været mange Steen, tildeels saa store, at de ved Krudtsprængning udgjorde 10-16 Læs, kan bedst bedømmes deraf, at jeg har sat 1800 Favne Steengjerder og slebet Steen til 90, saa den hele udbændige Linie nu er indhegnet.

Mange Ting har jeg bragt i god Gang, men har maatte afskaffe samme, da enhver Karl gjerne betingede sig ved Fæstningen, at han ei vilde pløje med Stude, ikke med den engelske Ploug, ikke skjære Hakkelse, ikke strigle Kærne o. a. desl. Mine Folk vare og komne i Bane med at bestille noget om Vinterastener: gjøre Steer, Riber, snoe korte Kæb o. s. v.; men siden Krigens Tid, da alle vare Soldater, ville hverken Nolskarl eller de andre bestille noget, og de kunde dengang foreskrive Husbonden hvad de vilde, og denne Bane er nu bleven herstkende hos de fleste.

Men dette vænner jeg endnu mine Folk til om Dagen, især i Regnveir: en maa sje paa gammelt Seletsi, en anden ligge Broe, en anden mure, en hugge Fæller og Eger og Vognstsi op, eller gjøre Grebe og Skovblade, en har jeg vant til at tække, male, rive Farve, hovle et Bræt, lægge Baand paa et Kar o. a. desl.; men

man bør altsaa have dertil fornøden Værktøi, og tillige ved smaa Doceurer opmuntre dem til at gjøre saadant ubekant Arbeide med Lyst og Velvillie; thi just at befale: Du skal gjøre det! dermed kommer man ei vidt, og Høsbonden bør selv og vide, hvordan enhver Ting bør gjøres.

Ewerdrup Præstegaards Bygninger ere til Bequemmelighed, men just ei stadselige. Til Stuehuset har jeg bygget 7 Fag ganske af nyt, sat nye Fod, Dørre og Vinduer overalt; her var ikke Gjæsteskammer, da jeg kom her. Til Laden, Stalden og Vognremisserne, samt Huggehuset, har jeg byggt 10 Fag ganske af nyt, og istandsat det gamle med Bjelker, Sparrer og Lægter; lagt nye Steenbroe over hele Gaarden, indrettet en Svinegaard, Etakhave og Røddingssted, og omhegnet det hver især med Steengjerder.

Enkesædet er en smuk Bopæl, som jeg byggede 1799, 11 Fag, med en Have og en Vænge paa 4 Edr. Land, alt med Kgl. Tilladelse. Estermændene i Embedet skal betale noget derfor, og naar der er ingen Enke, benytter Præsten sig selv deraf; jeg faaer i Leie deraf 52 Rbd. S. B., og Leieren skal vedligeholde Huset og Hegnet.

Sex Eiendomshuse har jeg i Ewerdrup opbyggt paa en Gaardsplads; af disse sex Huse, hvoraf de fleste ere byggede af Egetømmer og

Glensborg Steen, med store Vinduer, malede Stolpær og Gavle, har jeg ialt 170 Arbeidsdage, eller lige saa mange Rdr. R. B., om jeg ei behøver Arbeidet; til hver Huus ligger en liden Have, samt nogle gode Frugttrær.

Præstegaardens Have er meget frugtbringende med Madurter, Humle; Kommen og særdeles gode Frugttrær, som jeg for 30 Aar siden har faaet fra-Kjøbenhavn, nogle og fra Holland; men Blomster har jeg ikke Kundskab om at dyrke. En Altan, hvorfra man overseer det meste af Marken, er i Hjørnet, hvor Hækken af Lambertske Rødder ophører, ellers endeel Græsbænke og en Brønd med fortreffelig Vand, nogle fine Kartoffer i Haven, men ellers i Marken; hvor de dyrkes i det Store.

Paa Præstegaardens Mark er meget godt Leer, og jeg fortryder kun, at jeg ikke for en Snees Aar siden har anlagt et Teglbærk, da jeg fra min Ungdom af derom havde saa megen Kundskab og Erfarenhed; det er sin Blaaleer; som frembringer gule Steen; ogsaa er der en anden Sort guulagtig, tjenlig til Potter og Skaale, som bliver rødt, naar det brændes. Jeg har ladet stryge mange raae Steen af det gule Leer; og brugt dem til de 9 Skorstene, som jeg her har opført, og kun brugt Glensborg Steen til

Piben. Jeg har dermed muret mange endog u-
vendinge Vægge, som staae sig godt for Regnslag,
naar de tilbørligen udproppes med Kalk og Gruus;
men til Loegulve og Stuegulve er det blaa Leer
mere passende, naar man iagttager ofte at spække
det, da det saa gjerne vil slaae Kevner. En
Sort fin Metteleer har jeg fundet i en Bæk,
men der er kun lidet, dog saa godt, at det kan
lignes med det engelske.

Evende Lysthuse ere der paa Præstegaardens
Mark: Skovshoved og Gammelshjerg; det første
er en indhegnet Runddeel af 13 unge Bøgetræer,
Ljorn, Hessel, Aft o. s. v., som fredes og hver
Aar mere bedækkes, som en hvælvet Bue; fra
en Græsbank er der udhugget en Prospek til
Byen og Kirken, de fjernere Skove, enkelte
Huse og Gaarde. Den anden er en høi Banke
af Naturen, gjort endnu høiere ved Konsten,
beplantet rundt om med Hessel, Piiil, Raber,
Ron o. s. v.; man gaaer der op til af en Trappé.
Derfra er en sjelden Udsigt til Falster, Kjøng,
Nestved, Præstøe Bugt, Snefere, Engelholm,
10-12 Kirker, mange Byer og Herregaarde,
Spidsen af Bordingborg runde Taarn, seilende
Skibe i Stranden, Weirmøllerne ved Ronnebek
og Nestved, Møllerne i Aastov og Moenstrup,

den store Flintemose, nogle Byer og Huse her og i andre Fogne.

Præstegaarden har en skøn lille Skov, op-
elstet af mig fra unge Træer af nu i meer end
30 Aar, og meget har jeg plantet af Ell, Ask,
Røn og vild Skovabild; men intet har jeg plan-
tet med Steengjerder, da Spurveene gjerne søge
dertil i Tusindetal og afpille den paagrændsende
Ager, især med Byg, før den bliver moden, og
atter tage Skjul og Tilflugt i Hækken. Her er
og god Løv, Græs til Muurarbeide, hvidgult
Sand til Gulve, og et Slags hvid Leer til at
falke med, som, naar det blandes med suur
Mælk, holder dog for endeel, og koster intet an-
det end Urtagen; det er nok saa hvidt som Kalk;
men især har jeg brugt det til Wandfarve, isæ-
denfor Blegghvidt, da det lader sig rive paa
Steen til den fuldkomneste Fiinhed. Her i Mar-
ken ere fundne nogle Antiquiteter ved at grave i
Jorden til Grøvter og Wandledning, deriblandt
to smukke af Forsædrenes Stridshamre, af Flint,
meget net tilhugne; men dette og mere har jeg
indsendt til Oldsagernes Commission i Kjøben-
havn.

Vores Brøndvand er meget godt baade til
Madlavning, Bask og til Brygning; men her er
flere, og især een Kilde inde paa Dyndet i Sko-

ven, som jeg har ladet steensætte, saa Kreatu-
rerne uden Fare kan gaae derud at drikke; dette
Bund er fortrinlig godt og fryser ikke nden naar
Kulden er meget stærk.

Daa: og Raadyr vare her næsten tamme
paa Marken; nu ere de borte, da saa mange
Lodseiere ere paagrændsende; dette er og Nar-
sagen, hvorfor Ugerhøns og Hareer sees nu sjeld-
nere end forhen. Jeg forstaaer ei selv Jagren,
men naar jeg endelig feiler et Stykke Wildt, maa
Slykten, som jeg formaaer dertil, fra nærmes-
te Herregaard, gaae hele Dage før han faaer
noget.

Wildænder komme her i Mængde om Efter-
aaret, naar Flintemosen er fuld af Vand, thi
om Sommeren er der godt Slaagræs. Røve
have vi flere af, end vi ønske, men de have
lange Huler i Bankerne, og lade sig ikke lette-
ligen fange. Glenten og Høgen ere vore daglige
Gjæster, naar der gives Velling og Kyllinger.
Skaden afpiller vore Kirsebær og Sukkererter;
men Uglen lider jeg gjerne, den opholder sig
øverst i Laden og fanger en stor Mængde Muus.
Maaren besøger undertiden vore Høns og bider
de fleste ihjel, men tager ingen bort med sig. Løse
Hunde har før været slemme paa Gaderne for
Gaaende og Ridende; nu er der streng Forbud
derimod.

Historien har fra Oldtiden opbevaret et Par Legender, hvori der maaskee kan være nogen Sandhed, men ogsaa mere Overtro og Opdigt. To Kjemper eller Ræsekonger, som vare Brødre, boede i Ewerdrup Sogn; den ene, Ewert, havde sit Ophold i Lunden og Omegnen, og ligger i denne Fredskov begravet, som ovenfor er omtalt. Broderen, Skrie, boede ved Flintesøen, hvor der nu er Mose; der havde han sin Borg med høie Volde og dybe Grave, hvoraf tydelige Spor endnu findes. Slottet skal have staaet øverst paa den af Naturen høie Banke, hvor jeg har ladet grave flere Stæder, men kun fundet nogle brudte Muursteen og enkelte Kamp, dog utilhuggede, men intet Metal eller Jern.

Fra Flintesøen skal Skrie med sine Skibe have seilet ud til Kærbek og Østersøen; men det maa være mange Sekler siden, thi ved Udskiftningen stod der, hvor Slottet foregives at have været, store Træer, som Giffelfælde lod omhugge efter Bestemmelsen, hvoraf nogle indeholdt 3-5 Favne Brænde, og vare flere Aarhundreder gamle. Der ved Skrieberg tør ingen Malkepige komme efter Solens Nedgang, thi hver Midnat kommer Skrie ridende, tager sine store Kister op paa Banken, tæller sine Penge, tænder mange Lys og har en Snees Mand i sit Følge; enhver, som da paa den Tid kommer Skrieberg for nær, maa døe eller blive længe syg, men efter Kl. 3 kan

enhver frit paffere, da Skrie er borte. I stærk Hede søger Qvæg og Heste op paa Banken, da der er meget kjølig under endeel unge Bøge. Jeg har ladet udhugge fire Alleer der, saa man fra den ene kan see Kjøng, Wedsø, Svinøe og Falsler; fra den anden Hammer, Snefere og Bordingborg; fra den tredie Eggen ved Præstøe, men Skovene afsage Synet; fra den fjerde Ewerdrup Byekirke og smaae omkringende Huse og enkelte Gaarde. I det Hele er Synskredsen meget stor og viid i klart Veir, da Banken er over 150 Alen over Flintestens Overflade.

Ewerdrup er altsaa et lidet Kald? man kan sige Ja og Nei, og dog sige Sandhed; thi i Henseende til Folketallet, Tiende og Accidentser er det kun lidet, men ogsaa mageligt, da kun faae Embedsforretninger forefalde o. s. v.; men i Henseende til den nu gode opdyrkede Abling og sammes Indtægter, saa er det et godt Kald, dog kun for den Præst, der kan, vil og forstaaer at bestyre Landbruget ved en duelig Avlskarl; thi her maa holdes mange Folk, endeel Heste, og ofte Dagleiere, om alting skal fuldbringes tilbørligen; her er stort Hartkorn og betydeligt Areal, altsaa de Kgl. Skatter meget svære, som hvile paa Jorden; men Gaardens Afgrøde kan dog skaffe Penge til Skatter, Folkeløn, Daglønner, Smedearbejde og det meget mere, som udfordres til et anseeligt Jordbrug.

Men den Præst, som herefter skal modtage Ewerdrup Kald, og ikke har selv Formue, men maa sætte sig i Gjæld for at betale Præstegaarden, Udstiftningen, Enkesædet, Besætning, de høist fornødne Møbler o. s. v. — sandelig! han er at beklage, da Renterne aarlig af denne betydelige Kapital vil blive byrdefuld for ham, og er han desuden nu ukyndig i Landvæsenet, og dog maa holde mange Folk og Heste, saa føler han Byrderne dobbelt, og Næringsforger vil gjøre ham Livet bittert og frembringe de saunde Ønsker: gid jeg havde lært en Profession, isteden for at være en Geistlig, der i flere Aar har anvendt Tid, Flid og Penge paa sin Bestemmelse, og nu er Belønningen saa saare tarvelig.

Rigtignok er det Ordsprog i Brug hos Almue, naar Præsten er alt for meget Landmand, og er saa at sige Bonde ved alle Tilfælde: Han passer sin Jord og glemmer Guds Ord. Det er saare ilde og uværdig for en Præst, naar denne Øttring er virkelig saaledes; men man kan meget tilbørlig passe sit Embede, som Religionslærer i alle dens Dele, baade i og uden Kirken, endog med det nu mangfoldige Embeds- skriverie, og dog have et vaaget Øie med Agerbrugets Bestyrelse. Man bør have en duelig og troe Avlskarl, man bør ligge en fast Plan for sin Jorddyrkning, for enhver Ting baade hjemme og i Marken; man maa staae tidlig op, sætte

Folkene i Arbeide, omgaaes dem fornuftig, betale dem Løn i rette Tid, give dem god Spise og Drikke o. s. v.; ja, saa bliver Arbeidet tilendebragt til Husbondens Gavn, og alting gaaer frem i en jevn Orden. Hvo var driftigere Landmand end Provst Hægh i Sjentofte, baade theoretisk og praktisk, og som Præst, Ven, Borger og Litteratus havde han den sandeste Børnsommelighed af alle Sagkyndige, Høie og Lave, Bønder og Adelsmænd. Man kunde nævne flere værdige ædle Præstemænd, som tage sig meget af Agerbruget og veilede Almuen til mange gode Indretninger i Mark, Moser og Enge, efter det Kgl. Landhuusholdnings-Selskabs Indbydelse; men da de leve endnu, var det at fornærme deres Bæstedenhed, om jeg her nævuede dem med den Agtelse, de fortjene som Præster, Landmænd og gode brave Borgere; de modtage her min Tak og Høilagtelse, fordi nogle have efterfulgt de Vink om Landbruget, som jeg har pttret i mine Skrifter.

Ewerdrup Præstekald har nogle særegne Fordele, som just ei findes hos mange andre; En skøn Egn; smuk Udsigt; stikkelig god Præstegaard; en Kirke i Byen selv; gode Marker, indhegnede med Steengjerder; Skov til Fornødenhed; god Løvemoser; fortreffeligt Kilde- og Brøndvand; Leer, Gruus, Gulvsand; mange Pæl til Karbaand og Væggestænder o. s. v.; Frihed for at

holde Rytterhest, formedelst det lidet Hartkorn i Sognet; en smuk Bolig for Enkerne, som Præsten afsønytter, naar ingen Enke er der; Nærheden af to Kjøbstæder, hvor man kan afsætte sine Kramvarer, og i Nestved især kjøbe Urte- og Hørkræmmervarer næsten saa billig som i Hovedstaden; næsten — thi nogen Fordeel maa Kjøbmanden dog have for Transporten; kort Wei til Kjøbenhavn, thi naar nu den nye Wei bliver i Stand fra Kjøge til Bordingborg, og som $\frac{1}{2}$ Miil her i Sognet er færdig, og løber herfra Ewerdrup forbi paa $\frac{1}{4}$ Miil nær, saa kan man kjøre til Kjøbenhavn paa 12-14 Timer. Ewerdrup Sogn har og den Fordeel, at vi her have Posten fire Gange ugentlig; den Hollandske agende og ridende Post gaaer her igjennem ved Strandveien, baade fra og til Kjøbenhavn; med Ringstedposten faaer jeg mine Breve og Aviser, og med Ringsted agende Post kan ogsaa have Pakker og større Brevskaber.

Vi kan sælge vore Produkter her ved vore Huse til Hønskræmmerne fra Walbye, som ugentlig kjøre her igjennem, da de logere enten i Gladsax eller Næstved, som ere her i Nærheden; og med dem kan man fra Kjøbenhavn igjen faae adskillige Nødvendigheder: Reeb, Tælle-garn, og smaa Varer, der ei ere for tunge at føre.

For den der har noget at leve af, er det og ei vanskeligt at faae Huus og en Koed Græsning her, omtrent for en 50 Rdlr. aarlig; og dette er Tilfældet med endeel Professionister, som her have nedsat sig og leve af deres Hænders Arbejde; thi her ere endeel Bøvere, Smede, Tømmermænd, Trækomagere, Skomagere, Glarmestere, Hjulmænd, Skrædere, Kurvebindere, Muurmestere, Tækkemænd, Dreiere o. a. fl.; og da der ere saa mange Skove og Torvemoser i Sognet, saa er Ildbrandfel just ei saa kostbart, som paa andre Steder; ja mange simple Haandlangere kjøbe intet, men bære hjem fra Skoven paa deres Ryg daglig af de nedfaldende Grene, eller slaae Jordstød op, hvor Skoven er affugget. Fiske gives der daglig ved Stranden, og Kal om Vintereu sælges for billige Priser.

Smitsomme Sygdomme have ikke herfket nu over 30 Aar. Torden og Lynild gjør sjelden Skade her; skjønt Uveiret trækker græffelig op, saa aftage de høie Trætøppe i Skovene, saavel som Strandens Nærhed ved Præstøe Bugt og Svinøe, paa begge Sider Lynildens Virkninger, som ofte andre Steder, høiere oppe i Landet, gjør store Ødelæggelser, antænder Huse, dræber Mennesker og Kreaturer. Saa man kan sige, Ewerdrup har sund frisk Luft, almindelig Frede-

lighed blandt Bønderne, enkelte Tilfælde undtagen; gode Benner og Ræboer, mange brave og værdige Proprietærer og Præster i den hele Omegn, hvor Høflighed, Godhed og Gjestfrihed er herskende og almindelig; et offentligt Bibliothek, med Kgl. Tillæbelse, er i Kirken, kaldet *W e d e l s m i n d e*, hvorfra udlænes Bøger hver Søndag til Indboerne i Ewerdrup Sogn.

